

CHC bij meertalige kinderen

Infobundel met casusmateriaal

Auteur: Liesbet De Kerf
Uitgave: september 2015

INHOUDSTAFEL

I.	DOEL	3
II.	CHC BIJ MEERTALIGEN.....	3
1.	Vraag 1: Kan ik elk meertalig kind testen?	3
2.	Vraag 2: Welke intelligentietest/Welke subtests neem ik af?	4
3.	Vraag 3: Wat bereken ik?	5
4.	Casusvoorbeelden:	5
4.1.	CASUS 1: HALINA	5
4.1.1	Aanmelding.....	5
4.1.2	Testbatterij	6
4.1.3	Weergave testresultaten.....	7
4.1.4	Bespreking testresultaten	10
4.1.5	Besluit.....	11
4.2.	CASUS 2: OMAR	11
4.2.1	Aanmelding.....	11
4.2.2	Testbatterij.....	11
4.2.3	Weergave testresultaten.....	14
4.2.4	Bespreking testresultaten	15
4.2.5	Besluit.....	17
4.3.	CASUS 3: SABRI	17
4.3.1	Aanmelding.....	17
4.3.2	Testbatterij	17
4.3.3	Bespreking resultaten.....	20
4.3.4	Besluit.....	21

I. DOEL

Dit document wil een illustratie zijn voor de mogelijkheden van het samenstellen van een cognitieve testbatterij voor meertaligen op basis van de CHC-basisbatterij. De focus ligt op het cognitief onderzoek, bij het gebruikte casusmateriaal werd het cognitief onderzoek uit een ruimere casus gelicht. Dit maakt dat per casus niet alle stappen van het psychodiagnostisch procesmodel (Debeer, Bernaerts, Decaluwé, Niesen, Raets, Soetens & Tierens, in press) doorlopen worden. Het bespreken van de gehele casus zou ons te ver afleiden van het oorspronkelijke doel. Dit document wil de meerwaarde aantonen van een CHC-testbatterij. De focus ligt op de motivering van de subtestkeuze bij meertaligen, de berekeningswijze van brede cognitieve vaardigheden en een totaal CHC-IQ, en een terugkoppeling vanuit de testresultaten naar de vraagstelling. Aan de hand van casusmateriaal willen we ook het belang van een multidisciplinaire werking benadrukken.

Het is belangrijk het werken met de basisbatterij goed onder de knie te hebben vooraleer de verdieping rond CHC bij meertaligen te bekijken. Alle informatie om aan de slag te gaan met de basisbatterij is te vinden op het CHC-platform (<http://www.thomasmore.be/psychodiagnostisch-centrum/chc-platform-0>).

II. CHC BIJ MEERTALIGEN

Voor achtergrondinformatie rond intelligentieonderzoek bij meertaligen verwijzen we naar volgend artikel: De Kerf, L., & Mostaert, C. (2014). Intelligentieonderzoek anders bekeken: Een toepassing bij meertaligen. *Signaal*, 23 (4), 4-21.

1. Vraag 1: Kan ik elk meertalig kind testen?

Hou rekening met de mate van beheersing van het Nederlands en wees je ervan bewust hoe de tweede taalverwerving verloopt en in welke fase deze is. Als we niet weten of het kind voldoende schooltaal beheerst, kunnen we ons de vraag stellen of intelligentieonderzoek bij meertaligen in het kader van diagnostiek of onderwijsoriëntering wel valide en verantwoord is (Cummins, 2008). Meer informatie hierover vind je in bovengenoemd artikel.

Om tijdens de intakefase de taalsituatie van het kind goed in kaart te brengen, kan een beroep gedaan worden op enkele bestaande vragenlijsten of checklists: de Anamnese Meertalige Kinderen (Intervisiewerkgroep Meertalige Kinderen, 2006, http://www.sig-net.be/nl/publicaties/anamnese-meertalige-kinderen-amk_74.aspx), de Anamnese Meertaligheid (Blumenthal & Julien, 2009) en de Checklist signalen bij meertalige leerlingen (Prodia, 2013, http://www.prodiagnostiek.be/downloads/SPRAAK&TAAL_Hulpmiddelen%20en%20bijlagen_Checklist%20signalen%20bij%20meertalige%20kinderen.pdf).

Om een inschatting te maken van de mate waarin de kennis en gedragingen van verschillende culturen een rol spelen, kan gebruik gemaakt worden van de Gentse Acculturatieschaal (GACS; Groenvynck, Beirens, Arends-Toth & Fontaine, Z.D., <http://www.ugent.be/pp/nl/diensten/testpracticum/testmanager>). Deze vragenlijst is genormeerd voor kinderen van 6 tot 12 jaar.

2. Vraag 2: Welke intelligentietest/Welke subtests neem ik af?

Gebruik als start steeds de volledige basisbatterij.

Het is zinvol de basisbatterij bij meertaligen uit te breiden.

- Meertaligen scoren vaak lager op Gc dan eentaligen. Het is belangrijk hiervoor alert te zijn. Aan de hand van de kernscore van de CELF-IV kan een score voor algemene taalvaardigheid in het Nederlands berekend worden. Bij uitval hierop kan verder taalonderzoek aangewezen zijn, zowel in het Nederlands als in de thuistaal. Om de kernscore te kunnen berekenen, dienen vier extra subtests uit de CELF-IV afgenomen te worden. Laat deze afnemen door iemand die expertise heeft hierin (bij voorkeur een logopedist)! Het afnemen en interpreteren van deze taalsubtests dient door een specialist te gebeuren. Het gaat om de volgende subtests:
 - 5-8 jaar: Zinnen formuleren, Begrippen en aanwijzingen volgen, Woordstructuur (Gc), Zinnen herhalen (Gsm)
 - 9 jaar: Zinnen formuleren, Woordcategorieën, Begrippen en aanwijzingen volgen (Gc), Zinnen herhalen (Gsm)
 - 10-18 jaar: Zinnen formuleren, Woordcategorieën, Definities van woorden (Gc), Zinnen herhalen (Gsm)
 - Als de logopedist de taal van een vijf- of zesjarige erg zwak inschat, kan gekozen worden voor de CELF-preschool in plaats van de CELF-IV. Dan worden de subtests Zinnen begrijpen, Actieve woordenschat, Woordstructuur (Gc) en Zinnen herhalen (Gsm) afgenomen.
- De Gc-taken uit de basisbatterij vereisen heel wat taalbegrip, maar ook productie van taal. Als je tijdens de afname merkt dat de taalproductie erg moeizaam verloopt, kan je ervoor kiezen meer receptieve taken bijkomend af te nemen (bv. Receptieve woordenschat WPPSI-III).
- Meertaligen scoren soms zwakker op het auditief kortetermijngeheugen (Gsm). Dit kan te maken hebben met de hoge talige geladenheid van deze taken en duidt niet per definitie op geheugentekorten. Het is daarom relevant om de basisbatterij voor Gsm uit te breiden met een test voor visueel kortetermijngeheugen. Er is weliswaar weinig genormeerd materiaal voorhanden. We denken aan:
 - 4-7 jaar: Herkennen (WNV)
 - 8-21 jaar: Ruimtelijke oriëntatie (WNV)

Op het CHC-platform staan schema's per leeftijd waarin subtests van verschillende testen binnen het CHC-model geplaatst worden. Daarop zijn ook de visuele geheugentaken terug te vinden. Let wel, binnen het CHC-model wordt het visueel geheugen doorgaans onder Gv geplaatst. Omdat we hier de nadruk leggen op de vergelijking van visueel en auditief kortetermijngeheugen plaatsen we de taken hier onder Gsm. De visuele geheugentaken hebben een sterke lading op zowel Gv als Gsm.

Wat als het kind het Nederlands onvoldoende beheerst om een CHC-testbatterij af te nemen en je wil toch zicht krijgen op de cognitieve mogelijkheden? Je kan de SON 6-40, een non-verbale test, afnemen en Gf en Gv berekenen. Bereken op basis hiervan geen totaal IQ. Voor een totaal CHC-IQ heb je immers vier brede cognitieve vaardigheden nodig (zie XBA-principes).

Ook de WNV is een non-verbale test. Het voordeel van deze test is dat er visuele ondersteuning is bij de instructies. Het nadeel is dat deze test slechts bestaat uit vier subtests, die elk laden op een andere brede cognitieve vaardigheid. Er kan dus geen enkele index berekend worden, louter een score per subtest.

Let op dat de opdrachten goed begrepen worden. Geef eventueel bijkomende instructies of extra oefenitems tot je zeker bent dat elke opdracht duidelijk is. Vermeld in je verslag dat je dit deed want deze testmodificaties beïnvloeden de score! In principe mag je de ruwe score niet omzetten in een standardscore als je testmodificaties gebruikt hebt. Je kan wel een verschil in ruwe score met en zonder testmodificaties aangeven.

Hou rekening met de thuistaal! Bij twijfel over talige mogelijkheden moet ook de thuistaal in kaart gebracht worden!

3. Vraag 3: Wat bereken ik?

- Je kan een totaal CHC-IQ berekenen als alle subtests uit de basisbatterij afgenomen konden worden zonder aanpassingen.
- Als je geen totaal CHC-IQ kan berekenen, kan je vaak wel indexen berekenen van enkele brede cognitieve vaardigheden.
- Als niet alle subtests afgenomen konden worden of als er testmodificaties gebruikt werden, kan je geen berekeningen maken. Kwalitatieve analyse is dan de enige mogelijkheid.
- Bij meertaligen is het zinvol om naast een totaal CHC-IQ ook het geoptimaliseerd IQ te berekenen. Bij de berekening van dit geoptimaliseerd IQ wordt er een correctie doorgevoerd zodat de mogelijk negatieve invloed van taal en cultuur op het IQ gereduceerd wordt (Magez & Olieslagers, 2000; Magez & Stinissen, 2010). Het geoptimaliseerd IQ wordt berekend op basis van de minst talig en cultureel geladen subtests. Hoe groter het verschil is tussen het totaal IQ en het geoptimaliseerd IQ, hoe sterker de hypothese wordt dat het totaal IQ negatief beïnvloed wordt door taal en/of cultuur (Magez & Stinissen, 2010). In dat geval geeft het totaal IQ een onderschatting van de intellectuele mogelijkheden van het kind (Magez & Stinissen, 2010).

4. Casusvoorbeelden:

1. WISC-III-CHC "standaard" (met aanvullingen voor meertaligen)
2. WISC-III-CHC zonder berekening totaal IQ
3. WPPSI-III-CHC, louter kwalitatieve interpretatie

4.1. CASUS 1: HALINA

4.1.1 Aanmelding

Halina (°13.08.2005) is een negenjarig meisje dat momenteel het vierde leerjaar volgt. Ze wordt op 15.01.2015 aangemeld bij het CLB. Haar moedertaal is Pools, maar ze gaat al sinds de kleuterklas naar een Nederlandstalige school. Op school kan Halina goed mee. Ze begrijpt alles goed, maar is een erg stille leerling. Zelf zegt ze moeite te hebben om haar gedachten te verwoorden. Om haar te helpen bij het vormen van zinnen volgt ze al twee jaar logopedische therapie. Op school vallen de moeilijkheden niet sterk op, maar toch blijven de tekorten ondanks logopedische therapie aanwezig. De logopediste verwijst Halina door voor verder onderzoek. In functie van het bijsturen van de

begeleiding wil ze graag dat de cognitieve mogelijkheden in kaart gebracht worden. Daarna kunnen de taalmoeilijkheden eventueel verder onderzocht worden.

In functie van de opstart van logopedische therapie werd bij Halina in 2012 een intelligentietest afgenomen. Ze werd onderzocht met de SON-R 5^{1/2}-17. Dit resulteerde in een SON-IQ van 113.

4.1.2 Testbatterij

Halina's cognitieve mogelijkheden worden in kaart gebracht aan de hand van de WISC-III-CHC-testbatterij.

Hieronder worden alle subtests per brede cognitieve vaardigheid weergegeven. Bij elke subtest wordt gespecificeerd op welke nauwe cognitieve vaardigheid deze laadt.

Gebruikte normtabellen:

- SON 6-40: 9;6
- WISC-III: 9.4.0-9.7.30
- WNV: 9;4-9;7
- CELF-IV: 9;0-9;11

Gf: vloeiende intelligentie	Standaard-score ¹	Interpretatie
Analogieën (SON 6-40) – <i>inductie</i>	16	Hoog
Categorieën (SON 6-40) – <i>inductie</i>	13	Hooggemiddeld

Gq: kwantitatieve kennis	Standaard-score	Interpretatie
Rekenen (WISC-III) – <i>wiskundige prestaties</i>	9	Gemiddeld

Gc: gekristalliseerde intelligentie	Standaard-score	Interpretatie
Informatie (WISC-III) – <i>algemene kennis</i>	14	Hooggemiddeld
Overeenkomsten (WISC-III) – <i>taalontwikkeling</i>	13	Hooggemiddeld
Woordkennis (WISC-III) – <i>lexicale kennis</i>	12	Gemiddeld

Aanvullende taken:

Begrippen en aanwijzingen volgen (CELF-IV) – <i>luisteren</i>	10	Gemiddeld
Woordcategorieën (CELF-IV) – <i>taalontwikkeling</i>	7	Laaggemiddeld
Zinnen formuleren (CELF-IV) – <i>taalontwikkeling</i>	7	Laaggemiddeld

¹ Standaardscore (gemiddelde = 10; standaarddeviatie = 3)

De taken van de CELF-IV werden extra afgenomen om een kernscore voor algemene taalvaardigheid in het Nederlands te kunnen berekenen.

Gsm: kortetermijngeheugen	Standaard-score	Interpretatie
Cijfers herhalen (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	8	Gemiddeld
Reeksen opsommen (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	11	Gemiddeld
Aanvullende taken:		
Zinnen herhalen (CELF-IV)* – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	4	Laag
Ruimtelijke oriëntatie (WNV)** – <i>geheugenspan en werkgeheugen (visueel)</i>	T-score = 67***	Hoog

*Extra afgenomen in functie van de kernscore.

**Extra afgenomen visuele taak.

***T-score omzetten naar standaardscore (formule zie werkbrochure CHC-platform). Standaardscore = 15,1.

Gv: visuele informatieverwerking	Standaard-score	Interpretatie
Blokpatronen (WISC-III) – <i>visuele voorstelling</i>	14	Hooggemiddeld
Onvolledige tekeningen (WISC-III) – <i>visual closure: flexibiliteit</i>	13	Hooggemiddeld

Gs: verwerkingssnelheid	Standaard-score	Interpretatie
Substitutie (WISC-III) – <i>prestatiesnelheid</i>	14	Hooggemiddeld
Aanvullende taken:		
Symbool zoeken (WISC-III) – <i>perceptuele snelheid</i>	15	Hoog

4.1.3 Weergave testresultaten

Voor de berekening van de brede cognitieve vaardigheden worden alle afgenomen subtests mee in rekening genomen, zowel de subtests uit de basisbatterij als de aanvullende taken. Voor de berekening van Gc wordt bijvoorbeeld het resultaat van de zes afgenomen subtests (drie uit de basisbatterij en drie aanvullende) meegeteld in de berekening van de index.

Voor de concrete berekeningswijze en omzettingstabellen verwijzen we naar de werkbrochure op het CHC-platform.

Brede cognitieve vaardigheden	Index ²	95% betrouwbaarheids-interval	Normatieve beoordeling	Sterkte/ zwakte
Gf Vloeiende intelligentie	131	[124-138]	Hoog-Zeer hoog	Normatieve sterkte Relatieve sterkte
Gq Kwantitatieve kennis	-	-	-	
Gc Gekristalliseerde intelligentie	103	[94-111]	Gemiddeld- Hooggemiddeld	Relatieve zwakte
Gsm Kortetermijngeheugen	97	[86-108]	Laaggemiddeld- Gemiddeld	Relatieve zwakte
Gv Visuele informatieverwerking	124	[110-131]	Gemiddeld-Zeer hoog	Normatieve sterkte
Ga Auditieve informatieverwerking	-	-	-	
Glr Langetermijngeheugen	-	-	-	
Gs Verwerkingsnelheid	127	[112-133]	Hooggemiddeld-Zeer hoog	Normatieve sterkte Relatieve sterkte

Voor de berekening van het totaal CHC-IQ worden niet alle subtests meegenomen, enkel de 11 subtests zoals aangegeven in de basisbatterij! De resultaten van de subtests die onder 'aanvullende taken' staan worden dus niet meegenomen in de berekening van het totaal IQ.

Voor de concrete berekeningswijze en omzettingstabellen verwijzen we naar de werkbrochure op het CHC-platform.

Totaal IQ ³	95%-betrouwbaarheidsinterval	Percentiel ⁴	Beoordeling
119	[111-125]	90	Hooggemiddeld-Hoog

We berekenen ook het geoptimaliseerd IQ (Magez & Stinissen, 2010). Bij een testbatterij CHC-WISC-III bereken je het geoptimaliseerd IQ op basis van vijf subtests met een lage culturele impact. De subtest Onvolledige tekeningen staat wat ter discussie omdat deze secundair op Gc laadt. Deze kan ook weggelaten worden uit het geoptimaliseerd IQ. De subtests Analogieën werd initieel niet

² Indexscore (gemiddelde = 100; standaarddeviatie = 15)

³ IQ-score (gemiddelde = 100; standaarddeviatie = 15)

⁴ Een percentielscore geeft aan hoeveel leeftijdsgenoten (per 100) een zelfde of lagere score behalen.

meegenomen in het geoptimaliseerd IQ, maar werd in overleg met de auteur toegevoegd om Gf te vertegenwoordigen. De vier overgebleven subtests laden zo op Gf, Gq, Gv en Gs en vertegenwoordigen zo het CHC-gedachtengoed. De betrouwbaarheid van deze combinatie van subtests is zeer hoog. (aanpassing in overleg met de auteur, 2014)

Subtests	Standardscore Halina
Analogieën	16
Rekenen	9
Blokpatronen	14
Onvolledige tekeningen	
Substitutie	14

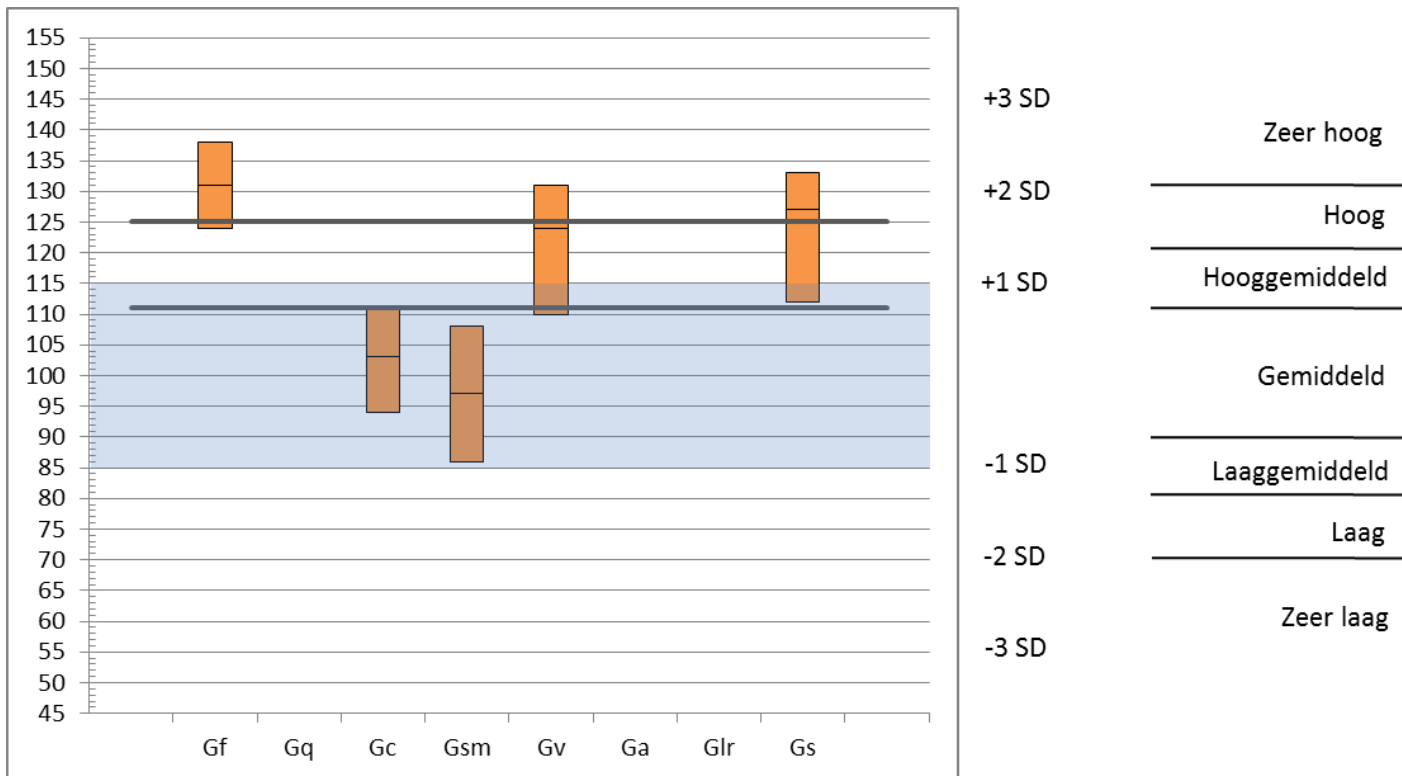
Je berekent het geoptimaliseerd IQ door de behaalde standaardscores op te tellen (som = 53) en om te zetten naar het equivalent van vijf subtests ($53 \times 5/4 = 66,25$). Zoek dit getal (66) op in de tabel WISC-III Performale schaal. Zo bekom je het geoptimaliseerd IQ. Het geoptimaliseerd IQ is iets hoger dan het CHC-totaal-IQ, maar niet in die mate dat talige en culturele invloed voor een zeer grote onderschatting van Halina's mogelijkheden lijken te zorgen. Wanneer we het geoptimaliseerd IQ vergelijken met de behaalde score voor Gc zien we wel een aanzienlijk verschil van 22 punten tussen beide indexen. Ook het verschil met Gsm (waarbinnen veel talige taken vallen) is groot. Deze resultaten tonen aan dat Halina's talige vaardigheden toch opvallend zwakker zijn dat de niet-talige, wat maakt dat het CHC-totaal-IQ wel degelijk een onderschatting van haar mogelijkheden kan zijn.

Geoptimaliseerd IQ ⁵	95%-betrouwbaarheidsinterval	Percentiel ⁶	Beoordeling
125	[112-132]	95	Hooggemiddeld-Zeer hoog

Ter verduidelijking geven we de behaalde scores op de brede cognitieve vaardigheden grafisch weer.

⁵ IQ-score (gemiddelde = 100; standaarddeviatie = 15)

⁶ Een percentielscore geeft aan hoeveel leeftijdsgenoten (per 100) een zelfde of lagere score behalen.

In de grafiek geeft het blauwe vlak het populatiegemiddelde weer. De zwarte lijnen vormen de onder- en bovengrens van het betrouwbaarheidsinterval rond het totaal CHC-IQ. Per brede cognitieve vaardigheid wordt de index weergegeven (horizontaal zwart lijntje) met het betrouwbaarheidsinterval. Dit is het oranje blokje.

Een brede cognitieve vaardigheid is een normatieve sterkte/zwakte als de index meer dan één standaarddeviatie boven/onder het gemiddelde ligt (>115 / <85). Er is sprake van een relatieve sterkte/zwakte als de index boven/onder het betrouwbaarheidsinterval van het CHC-totaal IQ (de zwarte lijnen) ligt.

De resultaten voor Gq (kwantitatieve kennis) worden niet grafisch weergegeven. Binnen deze brede cognitieve vaardigheid werd slechts één subtest afgenomen. De resultaten voor Ga (auditieve informatieverwerking) en Glr (langetermijngeheugen) worden niet grafisch weergegeven. Binnen deze brede cognitieve vaardigheden werden geen subtests afgenomen.

4.1.4 Bespreking testresultaten

Halina behaalt een hooggemiddelde tot hoge totaalscore. Verdere profielanalyse toont dat Halina gemiddelde tot hoge scores behaalt op de verschillende subtests. In vergelijking met leeftijdsgenootjes (normatief) behaalt Halina sterktes op volgende factoren: vloeiende intelligentie (vaardigheid om te redeneren en probleemoplossend te denken bij niet aangeleerde taken), visuele informatieverwerking (vaardigheid om gebruik te maken van visuele beelden om problemen op te lossen) en verwerkingssnelheid (vaardigheid om eenvoudige cognitieve taken snel en vloeiend uit te voeren). Wanneer men haar resultaten onderling (relatief) vergelijkt, merkt men sterktes op gebied van vloeiende intelligentie en verwerkingssnelheid. Halina behaalt een lagere score op kortetermijngeheugen (vaardigheid om informatie kort te onthouden en te verwerken) in vergelijking met haar andere scores. Deze score is echter gemiddeld wanneer we dit vergelijken met haar

leeftijdsgenootjes. Hetzelfde geldt voor de gekristalliseerde intelligentie (verworven kennis door scholing en culturele ontwikkeling). Halina beschikt over een goede algemene kennis, maar scoort zwakker als ze complexere productieve taaltaken moet uitvoeren (subtests CELF). Omdat het geoptimaliseerd IQ aanzienlijk hoger ligt dan de score voor gekristalliseerde intelligentie en het kortetermijngeheugen kunnen we vermoeden dat talige moeilijkheden een invloed hebben op deze testresultaten.

Tijdens de testafname is Halina gemotiveerd. Ze werkt goed mee en lacht. Ook heeft ze een goede werkhouding. Ze lijkt plezier te halen uit uitdagingen, blijft proberen een oplossing te vinden en kijkt de opgaven na. Halina werkt over het algemeen snel en nauwkeurig. Op gebied van spraak wordt er opgemerkt dat ze soms naar woorden moet zoeken en dat ze soms lijkt te stotteren. Halina lijkt alle verbale instructies te begrijpen. Er is geen verduidelijking van instructies nodig.

4.1.5 Besluit

Halina behaalt een hooggemiddeld tot hoog resultaat voor het onderzoek naar de cognitieve vaardigheden. Dit verklaart vermoedelijk waarom moeder en de school weinig of geen moeilijkheden opmerken. Halina behaalt goede resultaten op school, ze kan goed redeneren en heeft een brede algemene kennis. Daarenboven heeft ze een opvallende sterkte voor visuele informatieverwerking. We raden de logopedist en de leerkracht aan om deze sterkte te benutten in de therapie en op school. Meer concreet advies over het inzetten van sterktes en het compenseren van zwaktes kan geformuleerd worden op basis van de interventiefiches op het CHC-platform.

Uit de vergelijking van het geoptimaliseerd IQ met de talige vaardigheden blijken toch opvallend zwakkere scores voor talige taken dan voor niet-talige. Er zal verder taalonderzoek gepland worden, maar dit valt buiten het bestek van deze casus.

Bij cognitief sterke leerlingen, die hun tekorten goed kunnen compenseren vallen de moeilijkheden niet snel op. Toch is het belangrijk dat deze onderkend worden zodat de juiste begeleiding ingezet kan worden. Op lange termijn zouden deze de schoolloopbaan immers parten kunnen spelen.

4.2. CASUS 2: OMAR

4.2.1 Aanmelding

Omar is een zevenjarige jongen (°21.08.2007) en zit sinds enkele maanden in het eerste leerjaar. Hij wordt aangemeld bij Code, voormalig expertisecentrum van Thomas More, op 13.02.2015. Binnen het gezin wordt er Nederlands gesproken. Enkel bij bezoek dat geen Nederlands spreekt en met grootmoeder langs vaderskant wordt er Turks gesproken. Omar kan niet mee op school, maakt geen correcte zinnen en heeft woordvindingsmoeilijkheden. Hij deed de derde kleuterklas over omwille van speels gedrag. De school en het CLB stellen zich de vraag of Omar over onvoldoende cognitieve mogelijkheden beschikt of dat talige tekorten een rol spelen?

4.2.2 Testbatterij

Voor de afname van het intelligentieonderzoek gebruiken we de basisbatterij WISC-III-CHC.

Hieronder worden alle subtests per brede cognitieve vaardigheid weergegeven. Bij elke subtest wordt gespecificeerd op welke nauwe cognitieve vaardigheid deze laadt.

Gebruikte normtabellen:

- SON 6-40: 7;6
- WISC-III: 7.4.0-7.7.30
- WNV: 7;4-7;7
- CELF-IV: 7;0-7;11

Gf: vloeiende intelligentie	Standaard-score ⁷	Interpretatie
Analogieën (SON 6-40) – <i>inductie</i>	4	Laag
Categorieën (SON 6-40) – <i>inductie</i>	3	Zeer laag

Aanvullende taak:

Matrix redeneren (WNV)* – <i>inductie</i>	T-score ⁸ = 45**	Gemiddeld
--	-----------------------------	-----------

*Deze taak werd extra afgenomen omdat Omar bij de eerste twee taken niet gemotiveerd werkte.

**T-score omzetten naar standaardscore (formule zie werkbrochure CHC-platform). Standaardscore = 8,5.

Gq: kwantitatieve kennis	Standaard-score	Interpretatie
Rekenen (WISC-III) – <i>wiskundige prestaties</i>	4	Laag

Gc: gekristalliseerde intelligentie	Standaard-score	Interpretatie
Informatie (WISC-III) – <i>algemene kennis</i>	3	Zeer laag
Overeenkomsten (WISC-III) – <i>taalontwikkeling</i>	Afname niet gelukt.	
Woordkennis (WISC-III) – <i>lexicale kennis</i>	5	Laag
Aanvullende taken:		
Begrippen en aanwijzingen volgen (CELF-IV) – <i>luisteren</i>	3	Zeer laag
Zinnen formuleren (CELF-IV) – <i>taalontwikkeling</i>	4	Laag
Woordstructuur (CELF-IV) – <i>grammaticale kennis</i>	3	Zeer laag
Tekstbegrip (CELF-IV)* – <i>luisteren</i>	4	Laag

De taken van de CELF-IV werden extra afgenomen om een kernscore voor algemene taalvaardigheid in het Nederlands te kunnen berekenen.

* Tekstbegrip werd extra afgenomen in het kader van de gemelde schoolse moeilijkheden.

⁷ Standaardscore (gemiddelde = 10; standaarddeviatie = 3)

⁸ T-score (gemiddelde = 50, standaarddeviatie = 10)

Gsm: kortetermijngeheugen	Standaard-score	Interpretatie
Cijfers herhalen (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	2	Zeer laag
Reeksen opsommen (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	5	Laag

Aanvullende taken:

Zinnen herhalen (CELF-IV)* – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	1	Zeer laag
Herkennen (WNV)** – <i>geheugenspan en werkgeheugen (visueel)</i>	T-score = 47***	Gemiddeld

*Extra afgenomen in functie van de kernscore.

**Extra afgenomen visuele taak.

*****T-score omzetten naar standaardscore (formule zie werkbrochure CHC-platform).

Standaardscore = 9,1.

Gv: visuele informatieverwerking	Standaard-score	Interpretatie
Blokpatronen (WISC-III) – <i>visuele voorstelling</i>	9	Gemiddeld
Onvolledige tekeningen (WISC-III) – <i>visual closure: flexibiliteit</i>	4	Laag
Aanvullende taak:		
Figuur leggen (WISC-III)* – <i>visuele voorstelling</i>	8	Gemiddeld

*Extra afgenomen omwille van interne inconsistentie

Ga: auditieve informatieverwerking	Standaard-score	Interpretatie
Aanvullende taak:		
Fonologisch bewustzijn (CELF-IV)* – <i>fonologisch coderen</i>	6	Laaggemiddeld

*Extra afgenomen omwille van talige moeilijkheden.

Glr: langetermijngeheugen	Standaard-score	Interpretatie
Aanvullende taak:		
Woordassociaties (CELF-IV)* – <i>vlotheid associëren</i>	6	Laaggemiddeld

*Extra afgenomen omwille van talige moeilijkheden.

Gs: verwerkingssnelheid	Standaard-score	Interpretatie
Substitutie (WISC-III) – <i>prestatiesnelheid</i>	11	Gemiddeld
Aanvullende taak:		
Symbolen vergelijken (WISC-III) – <i>perceptuele snelheid</i>	7	Laaggemiddeld

4.2.3 Weergave testresultaten

Voor de berekening van de brede cognitieve vaardigheden worden alle afgenomen subtests mee in rekening genomen, zowel de subtests uit de basisbatterij als de aanvullende taken. Voor de berekening van Gsm wordt bijvoorbeeld het resultaat van de vier afgenomen subtests (twee uit de basisbatterij en twee aanvullende) meegeteld in de berekening van de index.

Voor de concrete berekeningswijze en omzettingstabellen verwijzen we naar de werkbrochure op het CHC-platform.

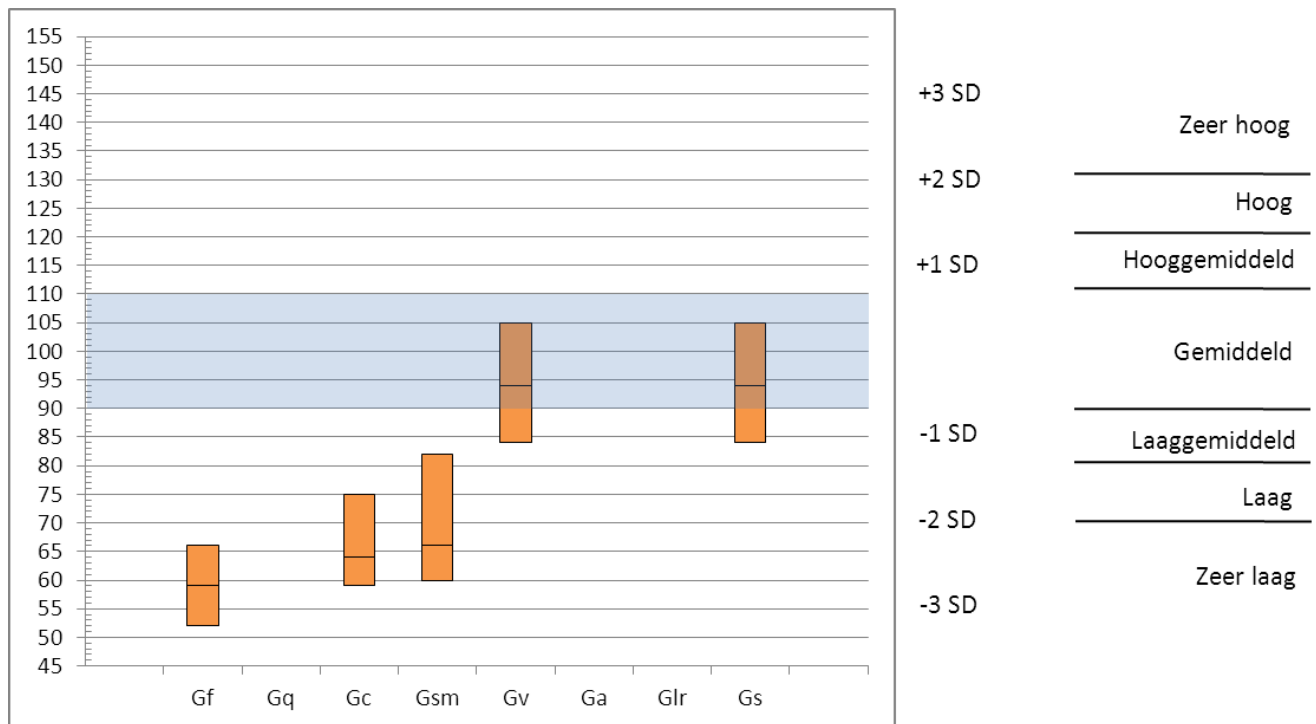
Brede cognitieve vaardigheden	Index ⁹	95% betrouwbaarheids-interval	Normatieve beoordeling	Sterkte/zwakte
Gf Vloeiende intelligentie	59	[52-66]	Zeer laag	Normatieve zwakte
Gq Kwantitatieve kennis	-	-	-	
Gc Gekristalliseerde intelligentie	64	[59-75]	Zeer laag - Laag	Normatieve zwakte
Gsm Kortetermijngeheugen	66	[60-82]	Laag - Laaggemiddeld	Normatieve zwakte
Gv Visuele informatieverwerking	94	[84-105]	Laaggemiddeld - Gemiddeld	
Ga Auditieve informatieverwerking	-	-	-	
Glr Langetermijngeheugen	-	-	-	
Gs Verwerkingsnelheid	94	[84-105]	Laaggemiddeld - Gemiddeld	

We berekenen geen totaal-CHC-IQ. Enerzijds is dit niet mogelijk omdat niet alle subtest uit de basisbatterij die nodig zijn voor de berekening van het totaal IQ afgenomen konden worden. De subtest Overeenkomsten lukte immers niet. Anderzijds zijn er enorm veel beïnvloedende factoren, waardoor het niet mogelijk is een valide oordeel te veel over het cognitief functioneren van Omar. Er is een beperkt opdrachtbegrip, maar ook werkhoudingsproblemen, een beperkte inzet en een lage motivatie, waardoor de prestaties erg wisselend zijn.

Ook berekenen we geen geoptimaliseerd IQ. Bij deze subtests zagen we eveneens werkhoudingsproblemen, een beperkt opdrachtbegrip (o.a. bij de subtests Rekenen) en een willekeurig antwoordpatroon (o.a. bij de subtest Analogieën). Een valide score berekenen is ook voor eht geoptimaliseerd IQ niet mogelijk.

⁹ Indexscore (gemiddelde = 100; standaarddeviatie = 15)

Ter verduidelijking geven we de behaalde scores op de brede cognitieve vaardigheden grafisch weer.

In de grafiek geeft het blauwe vlak het populatiegemiddelde weer. Per brede cognitieve vaardigheid wordt de index weergegeven (horizontaal zwart lijntje) met het betrouwbaarheidsinterval. Dit is het oranje blokje.

Een brede cognitieve vaardigheid is een normatieve sterkte/zwakte als de index meer dan één standaarddeviatie boven/onder het gemiddelde ligt (>115 / <85). Omdat geen CHC-totaal IQ berekend wordt, is het niet mogelijk relatieve sterktes/zwaktes (dit zijn sterktes/zwaktes in vergelijking met zijn eigen totale resultaat) te onderkennen.

De resultaten voor Gq (kwantitatieve kennis), Ga (auditiële informatieverwerking) en Glr (langetermijngeheugen) worden niet grafisch weergegeven. Binnen deze brede cognitieve vaardigheden werd slechts één subtest afgenomen.

4.2.4 Bespreking testresultaten

Omar presteert zeer wisselend. Talige tekorten hebben een grote invloed op de testresultaten. Deze kunnen de lage en wisselende resultaten echter niet volledig verklaren. Ook werkhoudingsproblemen en een zeer lage motivatie en beperkte inzet hebben een sterk negatieve invloed op de testresultaten. Omar zegt dat hij moe is, geeuwt veel en vraagt geregeld hoe lang de testafname nog duurt. Hij zegt vaak dat hij wil stoppen, dat hij naar huis wil en dat hij het saai vindt. Bij enkele taken is een beperkt opdrachtbegrip duidelijk. Bij andere taken begrijpt Omar de opdracht, maar lijkt hij willekeurig te antwoorden. Een beloningssysteem met stickers heeft weinig of geen impact. Een kordate aanpak motiveert Omar wel om tijdens het tweede deel van de testafname beter mee te werken. Dit weerspiegelt zich ook in de testresultaten. Omar presteert erg wisselend, daardoor is het moeilijk om uitspraken te doen over het functioneren van Omar op de verschillende cognitieve vaardigheden. We bespreken de verschillende vaardigheden hieronder. We doen geen

uitspraken over een CHC-totaal IQ. Gezien het groot aantal beïnvloedende factoren is het onmogelijk een valide oordeel hierover te vellen.

De *vloeiende intelligentie (Gf)* gaat het redeneervermogen na bij nieuwe problemen. Algemeen behaalt Omar voor deze vaardigheid een zeer lage score. Deze vaardigheid vormt een normatieve zwakte, Omar scoort opvallend zwak in vergelijking met zijn leeftijdsgenoten. Binnen deze vaardigheid zien we weliswaar erg wisselende scores. Voor twee taken die in het begin van de testafname werden afgenomen, scoort Omar (zeer) laag. Hij heeft bij alle voorbeelditems bijkomende instructies nodig voor hij de opdracht kan uitvoeren. Hij geeft aan dat hij het moeilijk vindt en verandert geregeld zijn antwoord. Hij lijkt soms willekeurig te antwoorden. Daarom wordt op het einde van de testafname een extra subtest afgenomen. Omar zeurt tijdens deze taak, maar mits aanmoediging op een kordate manier geeft hij heel wat correcte antwoorden. Hij bekomt een gemiddelde score. Het begrijpen van de instructies vormt bij deze taak geen probleem.

Binnen *kwantitatieve kennis (Gq)* werd slechts één taak afgenomen. Omar krijgt mondeling rekenvraagstukken aangeboden, die hij uit het hoofd moet oplossen. Hij behaalt hiervoor een lage score. Omar lijkt de opgaven niet goed te begrijpen en lijkt soms willekeurige getallen te antwoorden. Hij antwoordt zeer snel en gaat ook bij eenvoudige opgaven in de fout (bv. 'Hoeveel is 2 pennen en nog 3 pennen?' - 6).

De *gekrystalliseerde intelligentie (Gc)* omvat verworven kennis door scholing en cultuur. Taken binnen deze vaardigheid zijn talig van aard. Omar ondervindt hier heel wat moeilijkheden. In totaal behaalt hij een zeer laag tot laag resultaat, ook deze vaardigheid is een normatieve zwakte. Bij algemene kennisvragen past Omar heel snel. Wanneer gevraagd wordt naar de betekenis van woorden, doet hij wel zijn best om deze uit te leggen. Hij noemt vaak zaken die met het woord te maken hebben zonder het woord echt uit te leggen (bv. 'Wat is een eiland?' – 'om te wonen en daar een bos is'). Heel wat woorden kent hij niet (bv. 'nieuwsgierig'). Het is voor Omar moeilijk om de juiste woorden te vinden en grammaticaal correcte zinnen te vormen (bv. 'Wat is een paraplu?' – 'om te verschermen voor te hard te regenen'). Ook gebruikt hij soms onbestaande woorden (bv. als voorbeeld van een sprookje noemt hij 'Roodkapje en de zeven *krenkjes*'). De subtest Overeenkomsten kon niet afgenomen worden omdat Omar de opdracht ondanks herhaaldelijke uitleg niet begrijpt. Ook op taken van de CELF-IV vallen lage tot zeer lage scores op. Omar begrijpt opdrachten vaak niet en slaagt er zelden in grammaticaal correcte zinnen te vormen. Bij Tekstbegrip antwoordt hij soms volledig naast de kwestie (bv. 'Welke dag van de week is het sportdag?' – 'Twee keer'). In de helft van deze subtest begint hij ook te wenen en wil hij weg.

Voor het *kortetermijn- en werkgeheugen (Gsm)* behaalt Omar een lage tot laaggemiddelde totaalscore. Hier zien we een duidelijk negatieve beïnvloeding door taal. Verbaal aangeboden geheugentaken verlopen zeer moeizaam. Omar behaalt hiervoor zeer lage tot lage scores. Voor een visueel aangeboden geheugentaak behaalt hij wel een gemiddelde score.

Binnen de *visuele informatieverwerking (Gv)* zien we opnieuw erg wisselende scores. Bij een taak die in het begin van de testafname werd afgenomen, moet Omar ontbrekende delen zoeken in prenten. Hij antwoordt heel snel en zegt vaak dat er niks weg is. Hij moet sterk aangemoedigd worden om goed te kijken vooraleer hij antwoordt. Hij zegt dat het 'saaie dingen' zijn en blijft zeer snel passen. Omar scoort laag voor deze taak. Voor de andere twee taken (het naleggen van blokpatronen en het maken van puzzels) scoort hij dan weer gemiddeld. Bij deze taken werkt hij opvallend goed mee. Hij

zegt dat het moeilijk is, maar zet door. Hij probeert, controleert zijn antwoord, herbegint een enkele keer en corrigeert zichzelf. In totaal behaalt Omar een laaggemiddeld tot gemiddeld resultaat voor visuele informatieverwerking.

Binnen de *auditieve informatieverwerking (Ga)* en het *langetermijngeheugen (Glr)* werd telkens slechts één subtest afgenomen. Hiervoor behaalt Omar een laaggemiddelde score. Bij beide taken heeft hij veel tijd nodig voor hij een antwoord geeft.

De *verwerkingsnelheid (Gs)* is ten slotte laaggemiddeld tot gemiddeld ontwikkeld. Omar werkt aan een goed tempo, maar werkt weinig nauwkeurig. Hij maakt een enkele zelfcorrectie en slaat twee keer een opgave over.

We bepalen een kernscore voor algemene taalvaardigheid. Dit gebeurt op basis van de resultaten op de subtests Begrippen en aanwijzingen volgen, Woordstructuur, Zinnen herhalen en Zinnen formuleren van de CELF-4-NL (subtests binnen Gc en Gsm). Omar behaalt een kernscore van 55. Dit stemt overeen met percentielscore 0,1 wat zeer laag is en duidt op de noodzaak aan verder taalonderzoek. De taalvaardigheden worden bijgevolg uitvoeriger onderzocht door de logopediste. Zowel het Nederlands als het Turks worden in kaart gebracht.

4.2.5 *Besluit*

Omar behaalt op het onderzoek naar de cognitieve vaardigheden wisselende scores. Op de vaardigheden visuele informatieverwerking en verwerkingsnelheid heeft hij gemiddelde scores. Zijn resultaten worden beïnvloed door een beperkte werkhouding en negatief gedrag: Omar zei dat het saai was, vroeg wanneer het gedaan was en begon soms te wenen. Ook tijdens het taalonderzoek werkte hij niet goed mee. Hem motiveren om goed mee te werken is moeilijk, een kordate aanpak met duidelijke structuur werkte het best. Verder kinderpsychiatrisch onderzoek is aangewezen om een juiste differentiaaldiagnose op het vlak van gedrag te kunnen stellen en gepaste hulp te kunnen bieden.

Verdere adviezen rond taal worden gegeven na overleg met de logopediste die het taalonderzoek uitvoert.

4.3. CASUS 3: SABRI

4.3.1 *Aanmelding*

Sabri is een vijfjarige jongen (°01.05.2009) die momenteel de tweede kleuterklas overdoet. Sabri heeft taalproblemen, ondanks intensieve logopedische hulp. De school en logopedist verwijzen Sabri door naar Code, voormalig expertisecentrum van Thomas More, voor verder onderzoek. Hij wordt aangemeld op 05.12.2014. Ze weten niet goed welk schools aanbod het best zou zijn voor Sabri. Daarom willen ze graag zicht krijgen op zijn cognitieve mogelijkheden. Sabri wordt tweetalig opgevoed: moeder spreekt Arabisch en Nederlands met hem. Daarnaast gaat hij naar een Nederlandstalige school.

4.3.2 *Testbatterij*

Voor de afname van het intelligentieonderzoek gebruiken we de basisbatterij WPPSI-III-CHC.

Hieronder worden alle subtests per brede cognitieve vaardigheid weergegeven. Bij elke subtest wordt gespecificeerd op welke nauwe cognitieve vaardigheid deze laadt. Subtests die niet afgenomen werden, staan doorstreept. Aangevulde subtests staan vet gedrukt.

Wanneer een subtest op gestandaardiseerde wijze afgenomen kon worden, werd een standardscore berekend. Als testmodificaties gebruikt werden (bv. Herhalen of herformuleren van de instructies, begeleiden van de taak), wordt enkel de ruwe score weergegeven.

Gebruikte normtabellen:

- WPPSI-III: 5;6-5;8
- WPPSI-R: 5;6-5;8
- WNV: 5;6-5;8
- CELF-IV: 5;6-5;11
- CELF preschool: 5;06-5;07

Gf: vloeiende intelligentie	Standaard-score ¹⁰	Interpretatie
Plaatjesconcepten (WPPSI-III) – <i>inductie</i>	9	Gemiddeld
Matrix redeneren (WPPSI-III) – <i>inductie</i>	Ruwe score = 10 Ruwe score zonder testmodificaties = 0	

Voor de subtest Plaatjesconcepten kon een standardscore berekend worden, voor Matrix redeneren niet. Het afnemen van bijkomende subtests zou hier zinvol zijn om mogelijk toch een inschatting van Gf te kunnen maken. Subtests uit de SON 2^{1/2}-7 komen hiervoor in aanmerking (zie schema's per leeftijd op het CHC-platform). Door tijdsgebrek werden deze bijkomende subtests bij deze jongen niet afgenomen.

Gq: kwantitatieve kennis	Standaard-score	Interpretatie
Rekenen (WPPSI-R) – <i>wiskundige prestaties</i>	1	Zeer laag

Gc: gekristalliseerde intelligentie	Standaard-score	Interpretatie
Woordenschat (WPPSI-III) – <i>lexicale kennis</i>		
Woordredeneren (WPPSI-III) – <i>lexicale kennis</i>		
Informatie (WPPSI-III) – <i>algemene kennis</i>		

Aanvullende taken:

Plaatjes benoemen (WPPSI-III) – <i>lexicale kennis</i>	2	Zeer laag
Receptieve woordenschat (WPPSI-III) – <i>lexicale kennis</i>	5	Laag

¹⁰ Standardscore (gemiddelde = 10; standaarddeviatie = 3)

Gekozen voor de meest eenvoudige Gc-taken uit de WPPSI-III. De Gc-taken uit de basisbatterij werden niet afgenomen omwille van de ernstige talige tekorten.

Gsm: kortetermijngeheugen	Standaard-score	Interpretatie
Cijfers herhalen VOORWAARTS (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>	3	Zeer laag
Reeksen opsommen (CELF-IV) – <i>geheugenspan en werkgeheugen (auditief)</i>		

Aanvullende taak:

Herkennen (WNV)* – <i>geheugenspan en werkgeheugen (visueel)</i>	T-score ¹¹ = 46	Gemiddeld
---	----------------------------	-----------

*Extra afgenomen visuele taak.

Gv: visuele informatieverwerking	Standaard-score	Interpretatie
Blokpatronen (WPPSI-III) – <i>visuele voorstelling</i>	Afname niet gelukt.	
Onvolledige tekeningen (WPPSI-III) – <i>visual closure: flexibiliteit</i>	7	Laaggemiddeld
Aanvullende taak:		
Figuur leggen (WPPSI-III)* – <i>visuele voorstelling</i>	11	Gemiddeld

*Extra afgenomen omdat afname Blokpatronen niet lukte.

Ga: auditieve informatieverwerking	Standaard-score	Interpretatie
Fonologisch bewustzijn (CELF preschool)* – <i>fonologisch coderen</i>	6	Laaggemiddeld

* Omwille van de ernstige talige tekorten werd gekozen voor de CELF preschool in plaats van de CELF-IV.

Glr: langetermijngeheugen	Standaard-score	Interpretatie
Snel benoemen tijd (CELF-IV) – <i>woordvinding</i>		

Afname is niet mogelijk, Sabri kan de kleuren niet benoemen.

Gs: verwerkingsnelheid	Standaard-score	Interpretatie
Substitutie (WPPSI-III) – <i>prestatiesnelheid</i>	Ruwe score = 15, zeer veel items overgeslagen	
Aanvullende taak:		
Symbool zoeken (WPPSI-III) – <i>perceptuele snelheid</i>	Ruwe score = 24 (1 overgeslagen, 1 zelfcorrectie)	

¹¹ T-score (gemiddelde = 50, standaarddeviatie = 10)

4.3.3 *Bespreking resultaten*

Het is niet eenvoudig een zicht te krijgen op de cognitieve vaardigheden van Sabri. Verschillende subtests worden niet opgenomen in de testbatterij of afgebroken omwille van het beperkte opdrachtbegrip. Daarnaast is het niet altijd duidelijk of Sabri de opdracht niet begrijpt of gewoon willekeurig antwoordt. Hij kan gemotiveerd werken en is bij sommige taken enthousiast, maar lijkt soms gewoon zijn zin te doen. Ook is heel vaak begeleide instructie nodig en is het niet mogelijk om de subtests op gestandaardiseerde wijze af te nemen. Daarom besluiten we om geen indexen te berekenen voor de verschillende brede cognitieve vaardigheden. We beperken ons tot een bespreking van de resultaten van de afgenomen subtests. Omdat verschillende subtests niet afgenomen konden worden, is het niet mogelijk om een schatting te maken van het totale IQ.

Binnen de *vloeiende intelligentie (Gf)* zien we dat Sabri gemiddeld scoort op de taak Plaatjes concepten. Deze taak gaat het redeneervermogen na. Bij de eerste opgaven antwoordt Sabri vol overtuiging correct. Bij latere opgaven lijkt hij te gokken. Voor de taak Matrix redeneren kan geen score berekend worden. Sabri begrijpt de opdracht niet. Hij benoemt wat hij ziet. Bij concrete prenten lijkt hij soms wel te begrijpen wat hij moet doen, zo maakt hij enkele opgaven correct (bv. 'eekhoorn-eikel/vogel-?' kiest Sabri terecht de worm als ontbrekend plaatje. Hij zegt "die eet dat"). Bij elk item worden de instructies herhaald, zo kan Sabri alsnog enkele opgaven correct oplossen.

Binnen *kwantitatieve kennis (Gq)* krijgt Sabri een rekentaak aangeboden. De begrippen 'grootste' en 'kleinste' kan hij correct toepassen, bij 'langste', 'meer' en 'evenveel' gaat hij in de fout. Ook het tellen van blokken lukt niet. Bij vier blokken telt hij tot vijf, bij negen blokken tot zes. Wanneer hij korte vraagstukjes moet oplossen, gokt hij.

Binnen *gekristalliseerde intelligentie (Gc)* werden de subtests uit de basisbatterij niet afgenomen. De talige taken kwamen sterk aan bod tijdens het taalonderzoek (dat plaatsvond voor het intelligentieonderzoek) en verliepen zeer moeizaam. Daarom werd besloten louter twee (eenvoudige) bijkomende taken af te nemen. Het benoemen van plaatjes verloopt zeer moeizaam. Voornamelijk dieren kan Sabri wel benoemen. Bij een receptieve taak maakt hij fouten bij zowel laag- als hoogfrequente woorden. Hij lijkt vaak te gokken.

Binnen het *kortetermijn- en werkgeheugen (Gsm)* werd zowel een taak met auditief als een taak met visueel materiaal aangeboden. Auditief werden cijferreeksen aangeboden, die Sabri moest nazeggen. Sabri kan reeksen van twee cijfers nazeggen, bij reeksen van drie cijfers noemt hij willekeurig andere cijfers dan aangeboden. Dit resulteert in een zeer lage score. Het achterwaarts nazeggen van cijferreeksen wordt niet gescoord. Dit lukt niet. Ondanks herhaling van de instructies blijft Sabri de twee cijfers voorwaarts herhalen. Wanneer met visueel materiaal gewerkt wordt, behaalt Sabri een gemiddelde score. Bij het begin van de subtest benoemt hij de figuur die hij te zien krijgt, zo kan hij ze daarna uit een reeks selecteren. Wanneer de figuren complexer worden, durft Sabri het blad terug te draaien. Als hem duidelijk wordt gemaakt dat dit niet mag, blijft hij dit toch proberen. De proefleider moet het blad telkens tegenhouden om de test correct te laten verlopen. Sabri doet deze subtest goed, maar heeft nood aan aanmoediging om te blijven werken.

Sabri behaalt laaggemiddelde tot gemiddelde scores voor *visuele informatieverwerking (Gv)*. De subtest Blokpatronen kan evenwel niet gescoord worden. Sabri moet eerst patronen van twee blokken naleggen, die de proefleider voorlegt. Hij doet dit heel traag, maar correct. Wanneer hij met vier blokken moet werken, legt hij de blokken steeds op elkaar in plaats van naast elkaar. Ondanks

herhaling van de instructies blijft Sabri de blokken op elkaar leggen. Hij zegt telkens “huisje bouwen”. De subtest wordt afgebroken. Bij de subtest Onvolledige tekeningen moet Sabri aangeven welk onderdeel ontbreekt in een tekening. Hierbij scoort hij laaggemiddeld. Hij zegt telkens verbouwereerd “oei oei, is kapot!”. Vaak wijst hij het ontbrekende deel juist aan. Hij probeert ook te benoemen, maar dit blijft vaag (bv. “wind waaie die weg” bij een wasspeld die ontbreekt aan een handdoek aan een waslijn buiten). Sabri behaalt een gemiddelde score voor Figuur leggen. Hij puzzelt erg graag en geeft ook aan dat hij dit leuk vindt. Enkel bij de laatste twee puzzels maakt hij fouten. Sabri is duidelijk trots op zichzelf als hij een puzzel gemaakt heeft. Hij zegt telkens “Ik heb goed gedenkt hé”.

Voor *auditieve informatieverwerking (Ga)* behaalt Sabri een laaggemiddelde score voor Fonologisch bewustzijn. De synthese lukt beter dan de analyse. Bij synthese zegt hij de ‘gehakte’ manier van spreken na, de aparte onderdeeljes worden niet echt aan elkaar geplakt (bv. bij de opgave ‘sleu-tel’ laat hij ook een pauze tussen ‘sleu’ en ‘tel’). Rijmen is nog moeilijk: hij behaalt een goede score op het herkennen van rijmwoorden, maar antwoordt met ‘ja’ zonder echt na te denken over zijn antwoord.

Voor het *langetermijngeheugen (Glr)* werden geen subtests afgenomen.

Binnen de *verwerkingssnelheid (Gs)* zien we ten slotte dat Sabri ook bij eenvoudige taken nood heeft aan begeleide instructies. Hij start goed aan de taak Substitutie, maar slaat de tweede rij opgaven over. Als hij hierop gewezen wordt, maakt hij de eerste opgave van de tweede rij om daarna opnieuw naar de derde rij over te gaan. Sabri wisselt geregeld van rij en tekent eerder onnauwkeurig. De subtest Symbool zoeken maakt hij enthousiast en aan een goed tempo, maar ook hier kan hij de volgorde van de opgaven niet aanhouden. Hij slaat verschillende opgaven over. Wanneer de proefleider een volgvinger zet, kan Sabri de opdracht goed afwerken. Hij slaat nog één opgave over en maakt één zelfcorrectie.

4.3.4 *Besluit*

Ondanks de louter kwalitatieve analyse kunnen vanuit het intelligentieonderzoek wel enkele conclusies getrokken en adviezen gegeven worden. Sabri heeft een gemiddeld redeneervermogen en gemiddelde visuele vaardigheden. Deze sterktes kunnen ingezet worden in de verdere begeleiding. Ondersteuning met pictogrammen is bijvoorbeeld een goede methode, iets wat men op school nu al doet. Vanuit observatiegegevens zien we dat Sabri mits individuele instructie, begeleiding en aanmoediging beter presteert. Dit kan een aanwijzing zijn voor het opstarten van bijkomende klasinterne begeleiding of een overstap naar een kleinere klasgroep in het buitengewoon onderwijs. Deze adviezen worden uiteraard pas gegeven nadat de resultaten van het intelligentieonderzoek samengelegd werden met de resultaten van het taalonderzoek en de gehele anamnese.

REFERENTIES

Blumenthal, M., & Julien, M. M. (2009). *Anamnese Meertaligheid: Taalaanbod en attitudes t.o.v. betrokken talen*. Geraadpleegd via <http://www.kentalis.nl/Professionals/Onzeexpertise/doofblind/meertaligheid>

Cummins, J. (2008). BICS and CALP: Empirical and theoretical status of the distinction. In B. Street & N.H. Hornberger (Red.), *Encyclopedia of Language and Education, 2nd Edition, Volume 2: Literacy* (pp. 71-83). New York: Springer.

Debeer, E., Bernaerts, I., Decaluwé, V., Niesen, W., Raets, H., Soetens, B., & Tierens, M. (2015). *Het Psychodiagnostisch Procesmodel*. (in druk) Antwerpen: Psychodiagnostisch Centrum, Thomas More.

De Kerf, L., & Mostaert, C. (2014). Intelligentieonderzoek anders bekeken: Een toepassing bij meertaligen. *Signaal*, 23 (4), 4-21.

Groenvynck, H., Beirens, K., Arends-Toth, J., & Fontaine, J. (Z.D.). Gentse Acculturatieschaal (GACS). Geraadpleegd via <http://www.ugent.be/pp/nl/diensten/testpracticum/testmanage>

Intervisiewerkgroep Meertalige Kinderen (2006). *Anamnese Meertalige Kinderen*. Geraadpleegd via http://www.sig-net.be/nl/publicaties/anamnese-meertalige-kinderen-amk_74.aspx

Magez, W., & Olieslagers, K. (2000). Alle leerlingen gelijk voor de wet? Ook voor de WPPSI-R? In Netoverschrijdende Werkgroep Diagnostiek Migranten en Kansarmen CLBs Antwerpen (Red.), *Alle leerlingen gelijk voor de wet? De praktijk: Over het intelligentieonderzoek bij allochtone en autochtone kinderen uit sociaal zwakke milieus*. Antwerpen: Stad Antwerpen.

Magez, W., & Stinissen, H. (2010). *Diagnostiek bij allochtonen. Schoolpsychologisch onderzoek met psychodiagnostische tests voor intelligentie en cognitieve vaardigheden*. Brussel: VCLB Service.

Prodia (2013). *Checklist signalen bij meertalige leerlingen*. Geraadpleegd via http://www.prodiagnostiek.be/downloads/SPRAAK&TAAL_Hulpmiddelen%20en%20bijlagen_Checklist%20signalen%20bij%20meertalige%20kinderen.pdf

CONTACTGEGEVENS

Thomas More | Psychodiagnostisch Centrum
Campus Sanderus
Molenstraat 8 | 2018 Antwerpen | België
Tel. + 32 (0)3 241 08 29 | info.sanderus@thomasmore.be
www.thomasmore.be/psychodiagnostisch-centrum